

УДК 658.012.8

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА: АНАЛІЗ ПОГЛЯДІВ

В.В. КУЛАЖЕНКО

Київський національний університет технологій та дизайну

У статті розглянуто проблему сутності та основи створення економічної безпеки підприємства. Розглянуті результати досліджень як вітчизняних так і зарубіжних науковців. Детально описані об'єкт, суб'єкт та предмет економічної безпеки підприємства. Викладена власна думка автора щодо сутності поняття економічної безпеки підприємства

Формування ринкової економіки в Україні суттєво вплинуло на умови економічного розвитку держави. Відбулися суттєві зміни у відносинах власності (роздержавлення та приватизація), у формах та методах державного регулювання, пріоритетах розвитку як на державному і регіональному, так і на підприємницькому рівнях. Усе це зумовило нестабільність зовнішнього та внутрішнього економічного середовищ і появу якісно нових проблем, які стосуються подальшої економічної розбудови держави та потребують теоретичного обміркування і розробки практичних рекомендацій щодо їх вирішення. До переліку таких проблем належить проблема забезпечення економічної безпеки підприємств.

Об'єкти та методи дослідження

Об'єктом економічної безпеки підприємства виступає все те, на що спрямована її діяльність, тобто різні види діяльності підприємства (комерційна, виробнича, управлінська, тощо); ресурси і майно підприємства (фінансові, інформаційні, інтелектуальні, матеріальні, тощо); персонал фірми, співробітники, акціонери, партнери і т.д.

Постановка завдання

Метою статті є узагальнення поглядів на поняття економічної безпеки підприємства, порівняння загальних світових тенденцій, а також поглядів українських науковців.

Результати та їх обговорення

У світі сформувалось декілька підходів до визначення сутності економічної безпеки підприємства. Так, Д. Ламбер досліджує зв'язок економічної безпеки держави і підприємства. На його думку економічна безпека підприємства є одним з елементів захисту національної економіки і для реалізації економічно безпечного розвитку слід перш за все опікуватись стабільністю національної економіки. Крім того, виділена низка завдань, які повинні вирішуватись на кожному рівні економіки: держава, галузь, окреме підприємство [1].

На початку минулого століття ряд науковців економічну безпеку розглядали як забезпечення умов для зберігання та захисту комерційної та інших таємниць галузей підприємств. На практиці для цього застосовувалась дворівнева система, де на першому рівні вирішувались заходи організації служби безпеки, на другому – створення в колективі атмосфери максимальної пильності та відповідальності. Проте тут спостерігалась певна недосконалість, яка полягає у однобічності методу, оскільки метою забезпечення економічної безпеки були лише заходи з захисту інформації [1].

Останнім часом поняття “економічна безпека” значно розширилось і почало вмійувати в себе спроможність стабільного розвитку підприємства в будь-яких умовах, в тому числі й у несприятливих, що складаються в зовнішньому середовищі. Причому незалежно від характеру його впливу на діяльність підприємства, масштабу та особливостей його внутрішніх змін. Єдиним недоліком цього підходу є те, що він зводить всю економічну безпеку підприємства до спроможності економічної системи адаптуватися в

невизначеному і рухливому середовищі, залишаючи поза увагою можливість передбачення перспектив її розвитку [1].

Найбільш оптимальним на даний час є ресурсно-функціональний підхід. Автори цього підходу стверджують, що сутність економічної безпеки підприємства полягає у найбільш ефективному використанні економічних ресурсів для запобігання загроз і забезпечення стабільного функціонування економічної системи на сьогодні і в майбутньому. З цією метою досліджується сукупність процесів, які відбуваються в економічній системі, з усіма їх характерними особливостями та взаємозв'язками, які об'єднані в єдину групу з точки зору їхньої функціональної ролі в забезпеченні економічної безпеки. Тут виділяють наступні функціональні складові економічної безпеки: економічна, політична, соціальна, інформаційна, кадрова, науково-технологічна, екологічна та силова [1].

Основною перевагою цього підходу над іншими є його комплексний характер, оскільки в основному досліджуються найважливіші фактори, що впливають на стан функціональної складової економічної безпеки підприємства, вивчаються основні процеси, що впливають на її забезпечення, проводиться аналіз розподілу і використання ресурсів підприємства та ін.

Серед вітчизняних вчених, що займаються дослідженням поняття «економічна безпека підприємства», слід назвати таких як Андрєєва Т.Є., Бандурка О., Бегма В., Бендіков Л., Гладченко Т.Н., Грунін О.А., Губський Б., Забродський В., Іванов В.А., Локшин С., Могільний А.І., Олейников О.О., Пирожков С., Пликов В.В., Савін В., Соснін А.С., Сухоруков А., Тамбовцев В., Шликова В., Ярочкін В.І. та інші.

На думку Бендікова Л. економічна безпека підприємства являє собою захищеність його науково-технічного, технологічного, виробничого та кадрового потенціалу від прямих та непрямих економічних загроз, що пов'язані з неефективною науково-промисловою політикою держави або формуванням несприятливого зовнішнього середовища та здатність підприємства до відтворення.[1].

Гладченко Т.Н. визначає економічну безпеку підприємства як захищеність життєво важливих інтересів підприємства від внутрішніх і зовнішніх погроз, організація якої здійснюється адміністрацією та колективом підприємства шляхом реалізації системи заходів правового, економічного, організаційного, інженерно-технічного й соціально-психологічного характеру. Науковець зазначає, що стан захищеності підприємства має динамічний характер; погроза, що виходить зсередини підприємства, є не менш небезпечною аніж зовнішня; система економічної безпеки підприємства повинна синергетично взаємодіяти з державною системою забезпечення економічної безпеки [1].

Грунін О.А. визначає економічну безпеку як такий стан економічного суб'єкта, в якому він при найефективнішому використанні корпоративних ресурсів досягає запобігання, послаблення або захисту від існуючих небезпек та загроз або непередбачених обставин і в основному забезпечує досягнення цілей бізнесу в умовах конкуренції та господарського ризику [1].

Автор праці [1] трактує економічну безпеку як кількісну і якісну характеристику властивостей підприємства (таких як незалежність, стійкість, можливості зростання, забезпечення економічних інтересів, тощо), що відбивається в умовах виникнення зовнішньої та внутрішньої економічної погрози.

Аналогічною є думка Шликова В., який розглядає економічну безпеку підприємства як стан захищеності життєво важливих інтересів підприємства від реальних і потенційних джерел чи небезпек економічних погроз.

Як засоби забезпечення економічної безпеки підприємства Шликов В. пропонує систему, у якій основна увага приділяється питанням боротьби з несумлінною конкуренцією, забезпечення інформаційної безпеки і правовому захисту інтелектуальної власності [1].

Іванов В.А. визначає економічну безпеку підприємства як створення таких умов діяльності економічного суб'єкта, за яких надійно він надійно захищений від внутрішніх, зовнішніх погроз і різноманітних дестабілізуючих чинників. Схожої думки дотримується і Пликов В.В. [1].

Могільний А.І. вважає, що поняття економічної безпеки підприємства полягає в забезпеченні стану життєдіяльності, при якому реалізуються його основні інтереси, воно захищено від внутрішніх та зовнішніх загроз і дестабілізуючих факторів [1].

Олейніков О.О. належить до прихильників ресурсно-функціонального підходу. Він розглядає сукупність процесів, які протікають на підприємстві, з усіма їхніми рисами і взаємозв'язками, що становлять єдину родинну групу з погляду їхньої функціональної ролі в забезпеченні економічної безпеки підприємства і, разом узяті, відіграють важливу роль у забезпеченні економічної безпеки підприємства [1].

Соснін А.С. пропонує розглядати економічну безпеку як міру гармонізації в часі та просторі економічних інтересів підприємства з інтересами пов'язаних з ним суб'єктів зовнішнього середовища, які діють поза межами підприємства [4].

Ярочкін В. бачить економічну безпеку підприємства як організовану сукупність спеціальних органів, засобів, методів та заходів, що забезпечують безпеку підприємницької діяльності від зовнішніх та внутрішніх загроз [3].

Проаналізувавши існуючі підходи до поняття еволюції економічної безпеки підприємства, можна зробити наступні висновки.

Найбільш повним і вичерпним буде визначення сутності економічної безпеки підприємства Донця Л.І. та Ващенко Н.В., де економічна безпека підприємства розглядається як такий стан господарського суб'єкта, що сприяє найбільш ефективному використанню корпоративних ресурсів, захист від існуючих небезпек чи інших непередбачених обставин. В основному забезпечує досягнення цілей і бізнесу в умовах конкуренції та господарського ризику [1].

Для забезпечення економічної безпеки підприємства слід створювати власну, унікальну систему безпеки. Оцінюючи таку систему, варто відразу ж визначитись у наступних положеннях [2]:

– система безпеки кожного підприємства унікальна, оскільки залежить від таких факторів, як рівень розвитку підприємства, виробничого потенціалу, кваліфікації кадрів, його конкурентоспроможності, зовнішнього середовища, тощо.

– система безпеки підприємства має комплексний характер, так як об'єднує в собі захист від економічних, політичних, географічних, фізичних та інших загроз.

– система безпеки підприємства є в один і той же час і самостійною одиницею, відокремленою від систем інших підприємств, і ланкою більш великої системи безпеки міста, регіону, країни.

Метою системи безпеки є своєчасне виявлення та ліквідація внутрішніх та зовнішніх загроз підприємства і досягнення ним своїх бізнесових цілей. Виконати цей свій обов'язок система безпеки може за допомогою вирішення низки завдань. До найважливіших з них належать:

– своєчасне виявлення і ліквідація як внутрішніх так і зовнішніх загроз підприємству.

– створення власної служби безпеки для протидії всім небезпекам підприємства.
 – мінімізація і ліквідація наслідків впливу загроз підприємству.
 – забезпечення взаємодії з правовими та силовими структурами країни для запобігання правопорушень спрямованих проти підприємства.

Слід зазначити, що єдиної думки щодо сутності системи безпеки підприємства поки що не існує.

Одним із важливіших елементів системи безпеки підприємства є механізм її забезпечення, який являє собою сукупність законодавчих актів, правових норм, мотивів, методів, заходів, ресурсів і засобів, за допомогою яких суб'єкт впливає на об'єкт досягнення цілей безпеки і розв'язання завдань, які стоять перед нею. Об'єктом економічної безпеки підприємства виступає все те, на що спрямована її діяльність, тобто:

1. Різні види діяльності підприємства (комерційна, виробнича, управлінська, тощо).
2. Ресурси і майно підприємства (фінансові, інформаційні, інтелектуальні, матеріальні, тощо).
3. Персонал фірми, співробітники, акціонери, партнери і т.д.

Суб'єктами безпеки являються ті особи, підрозділи, служби, органи, відомства, установи, що безпосередньо займаються забезпеченням безпеки діяльності цього підприємства. Зважаючи на різноманітність видів діяльності підприємства, охопити її за допомогою одного-двох органів безпеки неможливо. Тому до суб'єктів підприємства відносяться багато органів.

Взаємодія підприємства з суб'єктами зовнішнього середовища здійснюється за допомогою реалізації в зовнішньому оточенні функціональних видів діяльності, що допускають насамперед здійснення діяльності з виробництва й обмінних операцій між підприємством та іншими суб'єктами зовнішнього середовища. Схема взаємодії підприємства з суб'єктами зовнішнього середовища з виробництва й обмінних операцій наведена на рисунку.

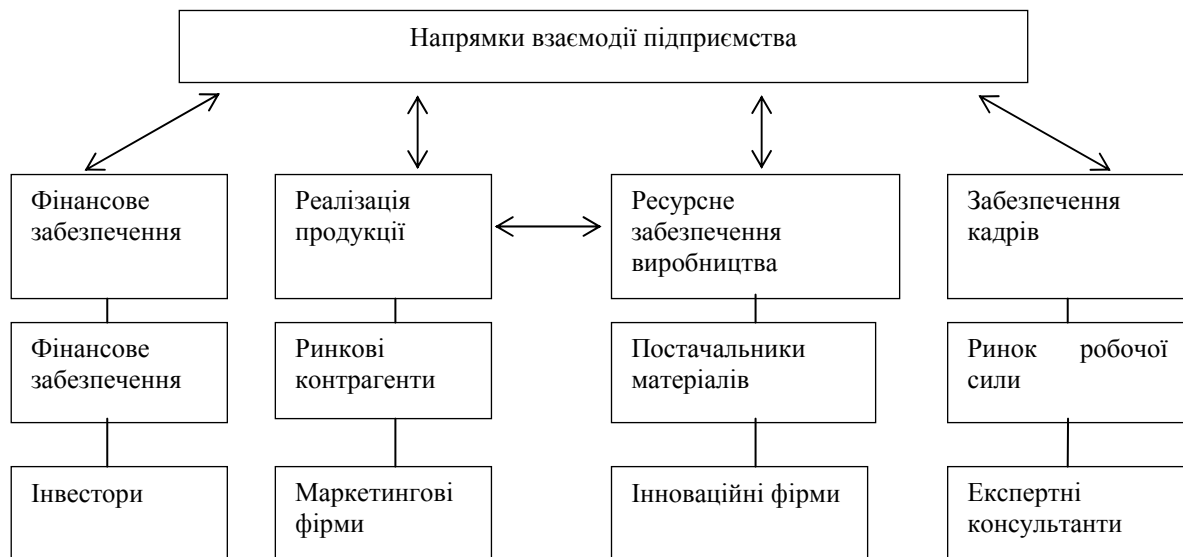

Рис. Схема взаємодії підприємства з суб'єктами зовнішнього середовища

Суб'єкти зовнішнього середовища, з якими взаємодіє підприємство, і які безпосередньо впливають на його економічну безпеку дуже різноманітні. Нарешті, слід розкрити особливості функціонування економічної безпеки вітчизняних підприємств.

Найбільше з перерахованих вище науковців з особливостями функціонування економічної безпеки підприємств в Україні ознайомився у своїх дослідженнях Соснін А.С. На його думку, до основних проблем безпеки вітчизняних підприємств відносяться ризик ринкової діяльності в сучасних умовах України, невідпрацьованих багатьох ринкових механізмів за роки незалежності, відсутність стійких норм забезпечення безпеки підприємств, нестабільність політичної сфери [4].

Висновки

Отже, загально прийнятого визначення сутності економічної безпеки підприємства не існує, так як, вона лежить між безпекою і економікою, і як і всяке міждисциплінарне поняття, залежить від ступеня розробленості наукового апарата, а проблеми економічної безпеки не знайшли відповідного обговорення у наукових колах. Проте аналіз точок зору науковців дає можливість вважати найбільш повним і вичерпним розумінням сутності економічної безпеки підприємства, тлумачення Донця Л.І. та Ващенко Н.В., де економічна безпека підприємства розглядається як такий стан господарського суб'єкта, при якому він при найбільш ефективному використанні корпоративних ресурсів, домагається захисту від існуючих небезпек чи інших непередбачених обставин і забезпечує досягнення цілей і бізнесу в умовах конкуренції та господарського ризику.

ЛІТЕРАТУРА

1. Донець Л.І., Ващенко Л.В. Економічна безпека підприємств. – К.: Центр навч. літ-ри, 2008. – 240 с.
2. Сухоруков А.І., Ладню О.Д. Фінансова безпека держави. – К.: Центр навч. літ-ри, 2007 – 192 с.
3. Ярочкин В.И. Система безопасности фирмы. – М.: Ось – 89, 1998. – 192 с.
4. Соснин А.С., Прыгунова П.Я. Менеджмент безопасности предпринимательства. – К.: Изд-во Европейского университета, 2002. – 357 с.

Надійшла 03.11.2010

УДК 338

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ЩОДО МОДЕЛЮВАННЯ ВИРОБНИЧИХ СИСТЕМ

І.М. ПОЛОХОВА

Київський коледж інформаційних систем і технологій КНЕУ

О.Ю. ЧУБУКОВА, К.О. ШКОВЕЦЬ

Київський національний університет технологій та дизайну

У статті запропоновано методика моделювання виробничих систем на базі інноваційної концепції KURCOP+, яка відбиває об'єктивно існуючий системно-ситуаційний світогляд на прийнятну стратегію та її реалізацію

У сучасних ринкових умовах керівникам підприємств дуже важко реагувати на зміни в оточуючому середовищі, а також оцінити ефективність обраної стратегії і хід її реалізації. Існуючі фінансові показники (рентабельності, ліквідності та інші) дають змогу оцінити фінансовий стан